

Տրւագրութիւն

ՈՐԱԳԻՐ

Դաշնադրական Դաւանադրական և Զոհադրական

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԵՐԻՒՆ 128

ՕԿՏՈԲԵՐԻ

ՈԿՏՈԲԵՐ 5 1843

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոստանդնուպոլիս, 27 փետրվար:

Նորին Վսեմութիւն Ռէշիտ փաշան չորեքշաբթի օր արքայական պալատը երթալով, ներկայացաւ Նորին Վեհափառութեանը, որ շատ մարգարտութեան ցըցուց անոր:

— Ն. Վսե. Վոստոտֆա Վուրի փաշայ, Ռուս մէլի միւշիւրը, երեքշաբթի մեկնեցաւ ասկէց իր տեղը երթալով:

— Վիեննայի նամակները կը հաստատեն թէ մօտերս Կոստանդնուպոլիս պիտի գառնայ Վատրիայի դեսպան Ս. Կոմսը Սթիւրմէրի:

— Պէրուի վերջին լուրերը կը ցոյցանան թէ ժամտախտը շատ տարածւեր է Կոստանդնուպոլիս քանի մը կողմի. ու ինչպէս հիմայ 111 դիւլաճ պատահեր է Պէրուի ու շրջակայ տեղերուն մէջ:

— Եկամտներու պաշտօնատարին հրամանով, տէրութեան գաւառներուն մէջը եղած տղուկի (սիւլիկի) լիճերուն մոխարան հրապարակաւ աճուրդը պիտի ծախի:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՆԳՂԻՆ

Թայմ օրագրութիւնը կը գրէ 1 փետրվար:

Ն. Վեհափառութիւն Վիկտորիա Թագուհին, լուի Գիլիփի գաղղիացոյ Թագաւորին ընծայ խրկեց

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

Քնուդ Եւսաճ պատիժը Ռուսիայու մէջ:

Ռուսիայու մէջ մահուան պատիժ չկայ. այս երկրին օրէնսդրութիւնը փոխանակեր է զանի Քնուդ Եւսաճ սոսկալի պատիժով, որով կը պատժուին գլխապարտութեան յանցանքները որ և շատ անգամ կը մեղսուեն դատապարտեալը: Եւսա պատիժը կը դրը թէ որ ողջ մնալու ըլլայ, գրեթէ միշտ դատապարտուած է իր կեանքը անցունել հանքերուն մէջ, որ Ռուսաստանի մէջ պատժաւորներուն բանան է:

Եւսա վատանուն պատժոյն մանրամասն պատմութիւնը այսպէս է:

Պինտ առաջ պատժաւորը կը մերկացունեն իր հանդերձէն մինչև կէս մէջքը. անկէ ետեւ իրարու կապած երկու ձեռքերէն կը կախեն բարձր սանդուղքէ մը: Եւսա դրութեանը մէջ, դատապարտեալը առանց ոտները դեպի դիմել կը ներկայացունեն բոլոր կոնակը դահլիճին հարուածներուն: Եւսա դահլիճին գործածած զէնքը,

իր կենդանագիրը ոտքի վրայ նկարած, որ Ս. Գարդրիճ զծագրեց. նոյնպէս և փրէնս Լ. Լաբրիլին կենդանագիրը՝ որ Սուն վարպետը նկարած էր: Հինգշաբթի օրը 4 ին աս պատկերները շողենաւով Կաղղիա խրկուեցան:

Լոնտոնայի նաւահանգիստը մտած ու ելած նաւերուն թիւը, 1842 ին՝ 6890ի հասան, 1 միլիոն 248, 548 դօն բեռ կրող: 1841 ին՝ 1 միլիոն 215,037 դօն և ըլլալուն՝ կրտսնները որ Լոնտոնայի օտար աշխուժեցան հիտ ունեցած գործաւնութիւնները 1842 ին շատ քիչ էին լցեր են: Եւս գումարին վրայ պէտք է էլի լցնել նաեւ անպղծացող ունեցած երկիրներուն հիտ ըրած նաւարկութիւնը, որ 2077 նաւ էր 673, 607 դօն բեռ կրող: Բնդհանրապէս բոլոր մտած ու ելած նաւերունը Լոնտոնայի նաւահանգիստին, մօտ նաւահանգիստները գացած ու եկած նաւերէն ի գատ, 1 միլիոն 922,155 դօն էր. աս գումարը կը ցուցնէ որ Լոնդոնայի բոլոր տէրութեան նաւարկութեանը հինգերորդ մասին չափ եղեր է: Կայրաքաղաքին ու հատուածներուն մէջ քիչ նաւարկութիւն եղաւ աս տարի: Իայց պէտք է ըսել որ անպղծացող Լոնդոնայի կղզիներուն նաւարկութիւնը ամենէն չի պակսեցաւ, որուն կրած դօնն ընդհանրապէս է վերջաւ 115,000 ինչպէս 141,000, և ոչ Լոնդոնայի նաւահանգիստինը. մանաւանդ աւելի ջանք մը տրւաւ Հիւսիսային Լոնդոնայի բնակիչներուն նաւարկութեանը, ու նաեւ Գլուխ Բարեյուսոյի, ու Կայրաքաղաքի Ուկիանոսի երկիրներուն: Կը յուսացել որ

որով կը զարնէ, է մէկ խարաղան մը (խամչի) որուն կօթը է իբր 18 մտանաչափ երկայն, ու չուլանն ալ որ բաղադրած է բարակով ձերմակ և խիտ դիւրամեք կաշու փոկերէ (բարակ խայիշ), է իբր երկու ոտանաչափ երկայն: Լոնդի օրվընէ այս չուլանը կաթի մէջ թռնոցը կը դնեն որպէս զի աւելի ծանր ու դիւրամեք ըլլայ: Եւս խաղանին ամեն մէկ զարնուածքը նշան կը թողու իր տեղը ու արին կը վազընէ: Ինչ որ մէկը այս խարաղանէն տանը հինգ հատ ուտելու ըլլայ, մօրթը բոլորովին կեւայ, ու միսն ալ անանկ խորունկ կը ճըրքըրտըրվի որ գիտես թէ սուր դանակով մը եղած է: Եւս կը ըսեն թէ մէկ վարպետ դահլիճ մը կը ընծայ երրորդ հարուածին մեղցունել յանցաւորը. և թէ հարուստ գերդաստանները թէ որ ուզեն իրենց ազգատոհմէն մէկը ազատել վատահամբաւութեան նշանին նախատիքէն կամ հանքերը (մատենները) խրկելով թշուառութեան, ստակ կուտան դահլիճին որ այն իր հարուածներուն տակ մեղցունէ յանցաւորը: Դահլիճը լըմնցունելէն ետեւ հարուածներուն թիւը դատաւորին վճիռին պատուիրածին չափ (որ յանցանքին մեծութեանը կամ պղտկութիւնը հա-

լինկ փոյն (2ին) դաշնադրութենէն հոքը, աս տարի կրկին կը լինայ նաւարկութիւնը, ինչպէս որ կը լինայ:

((Օրագր. Տէպպի))

Տոլապիտին ատենը որոշեց որ աշխարհիս դաշնադրան կողմերը գտնուած անպղծական պատերազմի նաւերուն թիւը պակսեցնէ հետագայ կերպով:

Չինաստան ու արեւելեան Հինուո կողմը մնալու են մինակ 12 նաւ, 4 Ֆրէկադ, 4 զօրվէդ ու 4 պուիք:

Գլուխ Բարեյուսոյ հրուանդանը իրեք նաւ պիտի մնան, Ֆրէկադ մը, զօրվէդ մը ու պուիք մը:

Հիւսիսային Լոնդոնայ ու արեւմտեան Հնդկաստան, պուիք մը ու կօլէդ մը:

Միջերկրական ծովու նաւարկութիւնը պիտի ըլլայ միայն 3 կրկնայարկ նաւ, մէկ Ֆրէկադ, ու երկու զօրվէդ Ֆրէկադ, ընդ ամենը 6 նաւ:

ԳԼԳԼԻՆ

Լուի Գիլիփի գաղղիացոյ Թագաւորը առաջին քարը դրաւ Կաթոլիկ յիշատակարանին որ անկախ ընդերքու բնակարանին մէջ սկսան շինել: Կրկու հարկեր բանուրներէն աւելի անձինք Վիսթոնգի ճարտարապետին կառավարութեան տակը, աշխատեցան հարկաւոր եղած պատրաստութիւնները ընելու: Ոսկիէ ու արծթթէ միտաներ դրին փառաւոր փոքրիկ անտուկի մը մէջ, որն որ քարին մէջ տեղաւորեցին, ու Թագաւորը ինքը իր ձեռքովը

մեմատ կը զանազանին, կը քակէ պատժուածը, որ գրեթէ միշտ մարած կը ըլլայ: Լոնկէ ետեւ քիթը կը կտրէ, անոր ծակերը կը բանայ զանակով, ու ձակատը ու երեսներն ալ տաքցուցած երկաթով նշան մը կը զարնէ: Եւս պատիժն ալ լըմնցունելէն ետեւ պատժաւորը կը տանին հիւսանդանոցը, ուր բժշկուելու համար բոլոր հարկաւոր եղած խնամքները կը ընեն ջանքով: Ինչ որ ընդունալու ըլլայ նէ, կը տանին Վիպերիա. հոն կը ծնունեն տէրութեան հանքերուն մէջ և մէկ մ'ալ արեգակին լոյսը չի տեսներ:

Ռուսաց կայսեր մեծ անդամանդը:

Եւս անդամանդը որ կը կոչուի Լեւան լուրնայ), Կատրը շահին գահին զարդարանքն էր. այս իշխանը սպաննած ատենին, զինուորները կողոպտեցին անոր գոհարներէն որ ցիրուցան ըլլալով գաղտուկ ծախվեցան:

1) Եւս անդամանդը 193 քառք է աղանիի հաւելթի մեծութեամբ, բայց ձեւը տգեղ. ու կայսեր գաւազանին ծայրը հագցուցած է:

կնքեց : Նոյն օրէն ինչպէս հիմայ Նաբոլէոնի գե-
րեզմանին այցելութիւն գացողները ներս չեն ընդու-
նիր :

ԱՄԵՐԻԳԱ

Միացեալ Մահացեալներ :

Աս երկրի վերջին լուրերը կրնայինն , որ մօտ
ատեններս հաստատոված առեւտրական կարգադրու-
թիւնները մեծ վնասներու պատճառ եղան : Այս
հինգերորդ մէջ հրատարակած կառավարութեան
թղթերը կը ծանուցանեն թէ անցած տարւոյ վերջի
իրեք ամսուան մէջ , Միացեալ Մահացեալ նաւա-
հանգիստները մտած ապրանքները շատ քիչցան .
1841 տարւան նոյն ժամանակին հետ բաղադատելով ,
ըման 100 միլիոն ֆունտի ապրանք պակսեր է ներս
մտածներէն , այսինքն հարուրին 55 :

Նիւ Եորքի լրագիրները կը ծանուցանեն որ քա-
նի մը երեւելի գրատուններու տրեւապետները , շատ
գրամ վերցունելով փախեր են յիշեալ քաղաքէն :
Կը հաստատեն թէ ինչպէս հիմայ գողցուած ստակին
գումարը , 670,000 թալէրի կը հասնին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Թէնք , 13 փետրուար :

Պաշտօնատարները կաշխատին մէջտ իրենց հա-
մախոհներովը որպէս զի եւրոպական տէրութիւն-
ները համոզին թէ Յունաստանի սնանկութեան ժա-
մանակը մօտենալուն ամենեւին իրենք պատճառ ե-
ղած չեն . ու այս բանը հաստատելու համար շատ
ջանք կընեն : Բայց Յունաստանի մէջ ամեն մարդ
աղէկ գիտէ թէ ինչպէս համար աս տէրութիւնը գը-
րամ կողմանէ ասանկ մեծ նեղութեան մէջ ինկաւ .
եւ թէ խիստ հարկաւոր է աս բանին վրայոք ման-
րաման տեղեկութիւն մը տալ Աւրոպայի որ զգու-
շանայ ու չի խաբւի անանկ մարդիկներէն որ մեծ
փոյթ մը ունին հիմակ զինքը խաբելու :

Պէտք է գիտնալ նաեւ , որ գրամի պակսութիւնը
կառավարութեան հրատարակած հաշիւէն շատ ա-

ւելի է : ու եթէ միլիոնի կը հասնի : Բազմութիւն ան-
ձինք Յունաստանէն դուրս ելած ըլլալով հարկ չեն
խտար , խել մը անձինք ալ մնացածներէն՝ ստակ
չունենալէն 'ի գաւտ յետին թշուառութեան մէջ են :
Շատ իբարաբայիններ աս երկրէն դուրս ելան գացին ,
իրենց ապրուստ մը ճարելու , մանաւանդ թէ մաք-
ստտան վերջին կարգադրութիւնները հրատարակ-
ւելէն 'ի վեր խիստ շատցաւ աս գացողներուն թիւը :
Արեւելե կղզիէն փախստական ապստամբները , որ
շատոնցովն են աս տէրութեանը ապաւինած էին ,
հիմակ սկսան իրենց հայրենիքը գաւնալ , ինչու որ
յոյսերնին հաստատ է թէ հոն պիտի գտնան ապա-
հովութիւն , արդարութիւն ու երջանկութիւն :
Վերջապէս շատ անձինք Բուլղարի բնակիչներէն ալ
ատոնց օրինակին հետեւելով իրենց հայրենիքը գացին
ու կերթան միշտ ամենեւին մոտիկ չընելով կառավա-
րութեան խոստումներէն որ կամ արդէնքները որ կը-
լան իրենց համար : Մահացեալներուն մօտ ժուռ
եկող տէրութեան կողմէնքը և ուրիշ փոքրիկ նա-
ւերը , լրտեսները ու սահմանադրութիւնը գտնելով
պահապան զօրքերը թէպէտ շատ զգուշութեամբ
հող կըրտանին , բայց չեն կրնար բնաւ փախչողնե-
րը արգելիլ . վասն զի ալ չեն կրնար սպասել
ասանք անհիմն խոստումներուն թէ կառավա-
րութիւնը իրենց քիչ մը տեղ պիտի տայ վարուցան
ընելու որ իրենց ընտանիքը սնուցանեն :

Յունաստանէն դուրս ելող ժողովուրդին թիւը ,
մանաւանդ աս մօտ ատեններս խիստ շատցաւ . և
թէպէտ զանցառութիւն ըրած են , գիտնալով կամ
անգիտութեամբ , ու չեն յիշատակեր թէ աս ալ
մէկ զլխաւոր պատճառ մըն է որ տէրութեան ծախ-
քերուն համար հարկաւոր եղած գրամը կը պակսի ,
այսու ամենայնիւ աս գործն ալ մեծ շփոթութիւն
կուտայ եկամուտներուն , որ արդէն գէշ վիճակի
մէջ են : Հարկաւոր էր աս բանին վրայոք գրել ,
մանաւանդ անանկ ատենի մէջ որ պաշտօնատարնե-
րը ջանք կընեն վերստին քանի մը միլիոն ստակ
ձեռք բերել Աւրոպայէն , ըսելով թէ հարկաւո-
րութիւն ունին . . . :

(Վաղղիական օրագր) :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վաղղիներէն օրագրութեանց մէջ կը կարդանք
հետագայ լուրը որ Ղազարիէն գրված է :

Հազիւ թէ գաղղիական մեծ բանակի զօրաց վեր-
ջին հատաճնները ետ գարձեր էին , որ Վալուլալա
տիր վերստին երեցաւ Շէլֆի ըսւած ձորոյն մէջ ,
ու խիստ շատ անգլիացիներ ու բանութիւն ըրաւ
քանի մը ցիղերու որ արդէն հայատակի էին , ու ըս-
կրտաւ յորդոյն լղանոք որ զէնք առնեն ու հաւատք
նին պաշտպանելու համար կըլու ընեն գաղղիացոյ
դէմ : Շատ ատեն չէ որ Պէնի Սէնտասէր կոչուած
երեւելի ցեղին առաջնորդն մէջ ալ մտաւ , որոնք
Շէրշէլի ու Սիլիանահի մէջ տեղը եղւ ըստ ըստ
ընեներուն վրայ կը բնակին : Ասոնց ամենն ալ սիրտ
առնելով վերստին ոտք ելան մեզի դէմ : Վանի մը
կըլնէր ըրին ասոնք Պար զօրապետին հրամանին
տակը հղած սակաւագունդ զօրքերուն հետ . որոնք
յողթեցին ու վաւերացին աս ապստամբները , ու եր-
կու կողմն ալ քանի մը հողի մեռան ու վերաւորեցան
Պար զօրապետը՝ վախճալով թէ չըլլայ որ աս ա-
պստամբութիւնը ալ աւելի առաջ երթայ , իսկոյն
Շէրշէլ քաղաքը մտաւ :

Ղազարիէն ընդհանուր կառավարիչը աս լուրը
առնելուն պէս , շուտ մը նաւ մտաւ Շէրշէլ եր-
թալու , ու շատ զօրք խրկեց ան կողմը : Ուստի կը
յուսանք որ շատ չեթար կը խաղաղի աս վրդովմուն-
քը , ու անաչառութեամբ կը պատժուին Պէնի Սէ-
նտասէրի ապստամբները որ ուրիշներուն ալ օրինակ
ըլլան :

Անգղիան օրագրութեանց մէջ կը կարդայի :

Անգղիայի վերջին փոթորիկները՝ գրեթէ հինգ
հարիւր հողի մահուանը պատճառ եղան :

Ասանկ ստակալի փոթորիկներ թէ ծովու և թէ
ցամաքի վրայ , շատ տարիներէ 'ի վեր տեսնուած
չէր :

Ամպուրկէն կը գրեն :

Ձեռագործներու (մանիֆադուրայի) անթիւ
ճարտարութիւններուն մէջ՝ որոնք մեր քաղքին մէջ
կան , ոլորածոյ ծխախոտի (սիկարի) գործարանն

Լեռան լուսնական Ազնոյիստանի զօրապետի մը ձեռքն
ինկաւ . այս մարդը Պարսա գտնելով՝ գնաց Շաֆրաս
(գուցէ Սաֆար) անունով հարուստ հայ վաճառականի
մը քով , որ իր երկու եղբորոցմով հոն կը բնակէր , ու
ինչորեք գաղտուկ և ապահով տեղ մը խօսակցելու անոր
հետ . ու մեծ զգուշութեամբ ցուցունէին ետեւ անոր իր
անգամանդը նաեւ ուրիշ գոհարներ ալ որոնք այնչափ
ծանրադին չէին , առաջարկեց ծախելու անոր խիստ շա-
փաւոր գնով մը : Շաֆրաս ուրախանալով ասանկ գե-
ղեցիկ առիթի մը հանգրգիւնէն , բայց նոյն վայրկեանին
հարկաւոր եղած ստակը չունենալով՝ ժամանակ ինչորեք
իր եղբորոցը հետ խորհելու պատրուակով . բայց ամբող-
ջին , որ առջի բերանը հաճեր էր , մտածելով թէ ասիկա
իրեն որոգայթ մը լարել կը լըլայ , վախճալով քաղքի
Պարսէն գոհար , ու Շաֆրասին ուրախութիւնը փութը
կըլնելով՝ սկըսեց պարապ տեղը փրկաւորել զանի :

Քիչ մը ատեն անցնելէն ետեւ՝ գիպածը նորէն մէկ
տեղ բերաւ Շաֆրասը ու աւելանցի զօրապետը . սակ-
արկութիւնը (փազարը) իսկոյն նորոգեցին ու լըմնե-
ցուցին . Շաֆրաս համբեց 50 հազար դահեկան ու ձեռք

ձգեց Լեռան լուսնական ու միւս գոհարները :

Որչափ որ այս գանձին ստացումը դիւրին եղեր էր ,
նոյնչափ ալ մեծ շահով ու առանց վտանքի ծախելը
դժուարին էր : Իրեք եղբայրները ստակերէն տարի շա-
րունակ խօսքը չընելով ամենեւին այս իրենց անգամա-
րին վրայ , գաղտուկ պահեցին , և շարունակեցին իրենց
առուտորը ընելու իբր իրենց նոր բան մը չի պատահա-
ծի պէս :

Վերջապէս մէջնուն մէկը Պարսը Շաֆրաս անու-
նով վրան առաւ ծախելու զանի : Վաճառողսէն ու Վոս-
տանդնուպօլիսէն անցնելէն ետեւ՝ անցաւ Վաճառատան
ու Շէլֆիան ալ , հասաւ . շուտաւ ու կանգ առաւ .
Վաղղիայի : Անգղիական կառավարութեան ու Ռուսաց
արքունեաց հետ սակարկութեան գործառնութիւններ
սկսվեցան . բայց Շաֆրաս ջանաց ծախելու Ռուսաց
տէրութեանը : Շաֆրասին տալու եղան ժառանգական
ապնուականութեան թուղթեր , վեց հազար ռուպլի եկա-
մուտ որ առնէր պիտի մինչեւ 'ի մահ . վերջապէս հինգ
հարիւր հոգարը առ ձեռն պատրաստ (նաղտ) վճարէին
պիտի , ու մնացածն ալ տասը տարւան մէջ հաւասար

պայմանաժամով : Սակարկութիւնը չի յաջողեցաւ . ին-
չու որ Շաֆրաս ոտք կոխեց յամառութեամբ իր եղբը-
տոցը համար ալ ապնուականութեան թուղթեր առնել
ու քանի մըն ալ արտօնութիւններ որ արժանի չի դա-
տեցին շնորհել անոր :

Բայց Շաֆրաս շատ պարտքի տակ էր մտեր . և շու-
տով մեծ նեղութեան մէջ ինկաւ , ու փախաւ գնաց
Եգիպտոս աղաւթելու համար իր պարտատէրներուն
ձեռքէն : Ան ատենը հարկադրվեցաւ իր պահանջները
ներքէ քիչցունել , ու Ռուսաց կառավարութիւնն ալ իր
կողմէն դժուարութիւններ ցուցունելով՝ կարող եղաւ
ձեռք ձգել Լեռան լուսնական չորս հարիւր յիսուն հա-
զար ռուպլի վճարելով . նաեւ տրվին Շաֆրասին իրեն
համար միայն ապնուականութեան վկայական թուղթեր
ու Վաղղիայի մէջ բնակելու արտօնութիւն :

(Թարգմանեաց 'ի գաղղիականէ
{ } . Պ . Թ .)

աւելի յառաջագնացութիւն ընող չիկայ. աս մտ տաւ ընկերուն մէջ, որ հիմայ շատ ծաղկած է : 10,000 էն աւելի բանւոր կայ մէջը, որոնց մեծ մասը կնիկ մարդիկ ու տղայք են, ու տարին 150 միլիոն սիկար կը շնեն, որոնց արժէքը կը հասնի 8 միլիոն 800,000 ֆրանքի : Սէկ տպարան մը կայ բազմաթիւ մալ ղիկներով մէջը, միայն սիկարներու սնտուկներուն ու ծրարներուն վրայի նշանները տպելու համար :

Ասկէց 'ի զատ' Հալապն ու Մանիլէա քաղքը ներքէն տարին 18 միլիոն սիկար կուգայ հոս, անանկ որ տարւէ տարի 168 միլիոն սիկար կը մտնայ աւուտուրին մէջ, որոնց գրեթէ 153 միլիոնը գուրս կելլայ, ու 15 միլիոնը Վալուրկ կը մնայ - որ օրը 40,000 սիկար կընէ : Եւստ շատ է այսքան սիկար քշելը, երկրին չափահաս արու մարդկանց նայելով, ինչու որ Վալուրկի բոլոր բնակչաց թիւը հազիւ թէ 45,000 ի կը հասնի :

Թրիքստէն կը գրեն :

Աւստրիական Վոյտի ընկերութեանը բարձրագոյն հրամանաւ իշխանութիւն տըրեցաւ անցած տարւան ղեկտեմբեր 10 (ըստ լատ) : որ իրենց շնորհակալութիւնը որոնք զանազան տեղանք կը բանին, մեծ սեանը վրայ աւստրիական դրօշակ քաշեն, երկայն ու նեղ դրօշով (կէմի եէլգովանը) : նաև նաւապետները, պաշտօնատէրները ու նաւաստիները միօրի, նաև հանգերձ (ունիֆօրմ) հագնին : Աս հրամանին վրայ, նոր դրօշակը քաշեցին երեկ չէ առջի օր աս նաւահանգիստը գտնուող ընկերութեան բոլոր շոգենակերը, թնդանօթներ նետելով :

Թէոփրաստ՝ որ սպրեցաւ 350 տարի Վրիստոսէ առաջ, իր Վրիստոսէ վարժապետին հետ մինակ 300 տեսակ բոյս կը ձանձնար, ու կըսէր թէ անկէց աւելի չի կայ :

Երկու հազար տարի անցնելէն ետեւ Վուռնֆօր գաղղիացին հաստատեց թէ 40 հազար տեսակ բոյսեր կան :

1815 ին 25 հազարը գտան. 1817 ին Ս. Պօրի տը Սէնթլինսէն կըսէր որ 57 հազար է տունկերուն թիւը :

Վերջապէս 1830 ին ինչաւն 80 հազարը գտան : Աս թիւը անշուշտ կընապատկելու է երբ որ մեր գիտնականները Չինաստան ճամբորդութիւն ընելու ըլլան :

Կըսեն թէ փիղը կրնայ սպրիթ ինչաւն 400 տարի արծիւը (գարազուշ) : 104 տարի արջերը ու գայլերը քիչ կը պատահի որ 25 տարին հասնին :

Օղղաւրիկի օրագրութեանը մէջ հետաքայ լուր կը կարդացելի :

Բոլոնիայի մէջ (Վհաստան) օր լատ օրէ էլլէլ նալու վրայ է հռոմէադաւաններուն ներդրութիւնը : Ենցած տարւան ղեկտեմբեր 29 ին ուգազը 'ի գործ ղնելու վրայ են, ու սկսան վանքերը պարպել : Ի իւր քաղաքին մէջ վանքի մը կէսը բանտ ըրին. Վալմիլիէք Բոտոլքի զոմինիկեանց ու Երրորդութեան կարգի կրօնաւորներուն վանքերը պարպեցին : Կըսէ թէ ալ աւելի խտուածիւն պիտի ըլլայ ասոնց դէմ. եկեղեցականներուն անանկ հարստահարութիւն (զուլում) կընեն որ երջանիկ կըսեպէին անոնք որ կարող ըլլան աս երկրէն հեռանալու :

(Օրագր. Տէպայի) :

— Ենցած տարւան ղեկտեմբեր ամսու սկիզբները անտի վախ մը տիրեւ էր Ղեղայիբու հրէից վրայ. ինչու որ այս ազգին ղեկաւորները կը հաստատէին թէ կարգացած են իրենց զբօսըուն մէջ որ այս քաղաքը պիտի կործանի երկրաշարժութիւնէ ղեկտեմբեր 13 ին աւտուրան դէմ : Եւստ հարուստ հրէաներ Պապէլուիտի պարտէզները վարձքով ըրունք էին ու իրենց ընտանիքով ծառերուն տակը կեցան նոյն դիշերը՝ որ կըսէին թէ աս արեւտալի ղեկաւոր պիտի պատահէ : Այս գուշակութիւնէն առաջ եկած վախը, տաճկաց մէջը անգամ տարածւել էր : Կը հաստատուն թէ քսան տարի առաջ ալ ասանկ մէկ վախ մը մտաւ Ղեղայիբի հրէաներուն մէջ, որոնց մեծ մասը քաղքէն գուրս էլան, բայց ան ատենն ալ ամենեւին ձախող ղեկաւոր մը չի պատահեցաւ գուշակութիւնը ստուգելու : Եւստ երկու անգամ է որ չարաչար կը խաբւին հրէաները. կը յուսանք որ խրատ կը լլայ ու մէյմիւն ալ չեն հաւատար իրենց գուշակացը (բէմմալ) առասպելներուն :

Հ Ե Տ Ա Ք Ի Ք Ի Ա Վ Ա Ն

Մ. Բրեստէ ճամբորդին պատմութիւնն որ Եւրօթի Վէստով լեւան ներքի դին ինքն է :

Աս լեւանը տափարակ տեղը հասնելով, կրակին լուսովը մօտեցանք հրաբուխի բերանին, ուր տեղ աւանակ մեծ ու սքանչելի տեսարան մը երեցաւ մեր աչքին, որուն յիշատակը անհնար է որ ջնջուի մօրէս :

Երջանիս ահագին անդունդ մը կը տեսնուէր ձաղառի (խոնի) ձեով, որուն խորութեանը մէջ՝ ուր որ մարդուս աչքը չէր հասներ, կը լուսէր Լափետեան ըսած փրփուրին սոսկալի եռալը : Բոցերը գէպի օդը կը լլան, ու մէկ մեծ սիւն մը ձերմակ ու հեղձուցիչ ծխի՝ պտոյտ քելով մը վեր կը բարձրանայ ու հեռու տեղանք կը տարածի. ատեն ատեն սաստիկ թնդիւններ կը լլային :

Եւրջան մնացի բնութեան աս մեծ երեւոյթը տեսնալով, ու կը ջանայի բայց փութ տեղը՝ որ գէպի վար նայիմ : Ան թանձր ծուխին միջիկը որ շարունակ գուրս կը լլայ, չի թողոր անդունդին մէջ նայելու. ու աս սոսկալի տեսարանը զննելու :

Երբ որ մտադրութեամբ կը խոհայի ստոր վրայ, առաջնորդս (գըլափուզ) քովս մօտենալով առաջարկեց որ ինծի տանի պարտցունէ ան խորունկ անդունդին մէջ թէ որ աղէկ վարձք մը տալու ըլլամ նէ իրեն : Աս խօսքը լսելով շատ զարմացայ ու անթիթ մարդուն երեսը կընայէի թէ արդեօր ծաղը կընէ իս թէ իրու կըղուցէ :

Երբ որ կը մտածէի թէ չըլլայ որ աս հրեղէն ծովուն մէջ պրիմ, ամենեւին չէի համարձակիր խօսք տալու : Ասկայն Սուֆիօզ ճարտարապետին պատմութիւնը միտքս բերելով, որ 1750 ին կախել տըւաւ ղեկքը լոշնա լեւանը բերնէն ներս երկան չուաններով, որոնք նոյն փոսին եզերքը կապած էին. ու նաև անդղիացի եպիսկոպոսի մը ըրածը, որ կապել տըւաւ պնքը Ժայլի մը որ Վէստով լեւանը մէջ ցցուած էր ու վար կախուցաւ, քաջալերութիւն մը եկաւ ինծի ու գէպի փոսին եզերքը գացի որ նայիմ թէ ինչպէս կը լլայ կը յաջողի մը թէ ոչ : Հրաբուխի բերանը գրեթէ ուղղագիծ ապաւաճներ էին. թէպէտ հոն ոտք զննելու տեղանք կային, բայց անոնց հաստատութեանը վրայ կընայի՞ մը ապահով ըլլալ. ոտքս սահելուն պէս՝ ինքզինքս բոցավառ հնոցին մէջ պիտի գտնայի : Մտքովս հաշիւ ըրի իյնելուս երազութիւնը. վերջապէս նայեցայ որ եթէ գըլախ անանկ բան մը գալու ըլլայ նէ, ամենեւին պատմութեան յոյս չի կայ :

Կը լլայ որ՝ կը մտածէի, թանձր ծուխէն ու սաստիկ շոգիէն ալ խրդողիմ որ փոսին բերնէն անգաղար գուրս կը լլային : Աս առջի քննութիւնը վատահալութիւն մը չի տըւաւ ինծի. սակայն մէյմմալ կըսէի որ առանց Ժուգալու Վէստովի ինչաւն ներքին կողմերը, ու ձգել երթալը, ասոնց աղէկ մը տեսնալու բոլորեալ լիծը ու բնութեան աս մեծ երեւոյթը՝ այսքան աշխատութիւն կը ըրէին ետքը, յաւիտենակա՞ն ցաւ մը պիտի ըլլայ սրտին :

Ուստի հարցուցի իմ առաջնորդիս վար ինչաւուն վրայօք : Եւստ անգամ, ըսաւ ինծի, անհնարին կը լլայ վար ինչաւն, վասն զի երբեքներուն ձեւը ամեն բոպէի կը փոխուի. լայց 1840 էն 'ի վեր, ոտք գնելու տեղերը շատ ցան ու Լափետեան փրփուրներուն կտորներն ալ հոս հոն քար կարած կը կենան. անոր համար հիմայ կընայ մարդ կամաց կամաց ինչաւու, շատ զգուշութիւն ընելով մթնութեան մէջը : Տարի մը կայ որ, ըսաւ, անգղիացիի մը հետ ինչայ ու առանց ծանր ղեկաւորներ կը լլու գուրս ելանք :

Աս ետքի խօսքերուն վրայ բոլորովին միտքս հաստատեցի. չուցիցի որ ըսի թէ գաղղիացին ներս չի մտած ես գարձաւ ու անդղիացին մտաւ ու անմիա՞ս գուրս ելաւ : Կոշիկներուս պատըռած տեղանքը կապեցի չուանի կըտորանքներով, ձեռնակներս անցուցի գոյգ մը հաստ թաթիկաններ, ու առաջնորդս ալ գըլախ վրայէն ինչաւն բերան մեծ թաշկինակով մը փաթեց որուն մէջը ուղածիս պէս քիթս կը լսօթէի ծծումբին շոգիէն չի խրդըրելու. ձեռքս առի գաւազանս ու պատրաստուեցայ վար ինչաւու :

Կոնակնիս տըլինք քար կարած Լափետեան փրփուրին ու գէպի ետեւ ծուխով, ոտվներով ու գաւազաններով կը զննէինք խորատորտաւ անդաւնքը ու անանկ ոտքեր նիս կը կոխէինք : Սեր քալածքը շատ կամաց ու մեծ ներդրութիւններով էր : Երբեմն հարկ կը լլար մէկ կող մը ծուխ, երբեմն սահիլ, թէ որ ոտք գնելու ու կաթնելու տեղը շատ հեռու ըլլար : Վանի վար կիջնայինք նէ այնքան տարբութիւնը կը շատնար ու անտանիկ կուգար մեզի : Վրտինքը ձախտնէս կը վաղէր, լաթերնիս թըրջեր էր ու ծովը ինկած դարձած էինք : Դահաճոտ ու հեղձուցիչ շոգի մը հաղ պատճառեց մեզի որ բնաւ չէր դադրէր, ու երբեմն ալ անանկ մեր չորս դին կը պատէր, որ անհնարին կը լլար քայլ մը առաջ երթալ : Պէտք էր որ սպասէինք երեսնիս ծածկելով, ինչաւն շոգիներուն ցնդելով : Վանի որ վար կիջնայինք, սիրտ կտուէի ու ալ չէի վախնար, մեծ ամօթ կըսեպէի կէս ճամբայէն ես գտնալ. ուստի վտանքներուն ալ սովորեցայ : Սէկ անգամ մը միայն շատ վախցայ ու իմ բանս լըմնցած կարծեցի. ոտքս գրի քարացեալ փրփուրի մը վրայ որ պնդացած չէր, ու կոխելուս պէս փրթաւ վար ինկաւ : Հոնկարձ բարձր ձայնով պոռացի, բայց իյնելու տեսնաւ առաջնորդիս ուսին ձեռքս դպաւ, որ ուժգնութեամբ մը գէպի ետեւ ծուխեցաւ իր ցուպին վրայ կը լընկելով : Ինչաւն հիմայ կըղողամ քսնի միտքս կուգայ նէ աս սոսկալի վտանգը : Բայց ան Ժամանակը իմ միտքս բոլորովին զբաղած էր աչքիս դիմացը եղած տեսարանին մեծութեամբ : Երկու Ժամէն աւելի աշխատելով հասանք հոն ուր տեղ քիչ մը հանգիստ վար կիջնուէր, ու իմ քաջած ներդրութիւնս բոլորովին մոռցայ : Իմ ոտքիս տակը քիչ մը հեռու, հրեղէն լիծ մը կը տեսնուէր որ սաստիկ կընուար. ու երեսը կը միայնի կապուտակ բոցեր, ինչպէս կընէայ ծծումբի վրայ երբոր կը հալեցընեն. ձերմակ սիւն մը մուխի, ուղղագիծ վեր կը բարձրանար պտոյտքերով : Նոգունդին վրայի կողմը եղած հովը վար ինչաւով՝ ատեն ատեն կիլիսարանէ մուխը, ու մինակ ան Ժամանակը կընայ մարդ զննելու Լափետեան եռացող փրփուրներուն ծովը. որն որ ծովու մակընթացութեան ու տեղատուութեան պէս երբեմն քիչ քիչ կը բարձրանար.

ու երբեմն ալ վար կիջնար ու աներեւոյթ կը լար մեր աչքին դիմացէն : Վաճառի որ կը բարձրանար գէպի երկայնութիւնը անգունդին եղբորներուն , հեռուէն լրաւած որոտումի ձայներու պէս շառաչին կը հանէր : Լորկերը կերերտը կար մեր ոտքին տակը . Լիստաւեան փրփուրը շարունակ վեր կը լար , ու ետքը ճայթեղով կը բացէր , ու ժայռի կտորանքներ դէպի օդը կը նետէր . ապա , որպէս թէ աս բարկութեան շարժումնքէն դադրելով , կամաց կամաց վար կիջնար , ետքը նորէն վեր ելլալու :

Լսկէց զատ ուրիշ շատ բաներ կային որ կուգէի քննել . բայց հարկը կըստիպէր որ ես վեր ելլամ . վասն զի սաստիկ տաքութիւնը իս կը լողդէր ու կը վախնայի որ չըլլայ թէ վտանգի մը մէջ ինչո՞ւ : Վրտիկը մարմինէս վար կը վազէր , շնչառութիւնս՝ թթու կազը կը լնէս ետքը , քիչ քիչ կը խափանէր : Շրջապատած ու արունքաւ եղած ոտքերուս վրայ գծուարաւ կը լիսէի . ասոր համար նշան տրւի առաջնորդիս , ու փոսէն վեր ելանք կըրցածնուս չափ շուտով բայց աւելի դիւրութեամբ :

Լորտոր աս գծիւքէն դուրս ելայ անհնար էր որ ճանչցուէի թէ որ տեսնող մը ըլլար : Մուտը բոլորովին սեղուցեր էր իս , գրեթէ սատանայ դարձած էի : Լաթերուս վրայ ամեն տեսակ գոյնը կար շոգիներուն ներգործութենէն ու բոցերէն խանձած : Լս որովհետեւ խիստ յոգններ էի , իսկոյն պառկեցայ ձեռքը լած տեղի մը քով ուսկից կը լար բոց մը , որպէս զի ցուրտը ու սառեցընող հովը՝ որ աս բարձր տեղանքը կը փչէ , չի մնասն ինծի : Լոյն աստեղ արշալոյսը ծագելով , հորիզոնը սկսաւ լուսաւորիլ :

Օարմանալի տեսարան մըն է արեւուն ելլալը դիտել Վէսուվ լեռանը գլուխէն : Հոյակապ երեւոյթն էր մարգուտ աչքին կերակայ , անհնար է նկարագրել . ու որքան ազդու խօսքերով գրէ մէկը , բնաւ չի կրնար հոն տեղի զգացողութիւնները պատմելու :

Թարգմանեաց 'ի գաղղիականէ :

Հ. Ս. Թ. :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՆԳՂԻՒ

Լիւբերու , 12 փետրվար :

Լս շաբթու շատ բամպակ ուղղող եղաւ , ու ինչուան 10,000 պալեա աս ապրանքէն ծախեցաւ , ուրուն 3 հազարը Լմերիգայի բամպակ էր , որ ծախուաւ ինչո՞ւն յուսալով թէ աւելի գնով պիտի վաճառեն :

ՏԱՂԿԱՍՏԱՆ

Օմիւռնիա , 5 Մարտ :

Եւրոպայէն եկած գլխաւոր ապրանք գիները՝ շուկայի գրամով , հետեւեալներն են :

Խաճկէ : Հատ ապրանք ունէինք քաղաքիս մէջ , ու աս օրերս ալ բաւական խաճկէ եկաւ Լմերիգայէն . աս պատճառով անշարժութեան մէջ է . 100 օխան 520-540 զուռուռ :

Հաբար : Լաւաշին տեսակը՝ փոշի , 210 զուռուռ . երկրորդ ու երրորդ տեսակը , 160-190 . գլուխ շաբարը՝ Լնդղիայի ու Գաղղիայի , 220-250 : Վաղաքիս մէջ քիչ ապրանք մնաց . և որովհետեւ կուգէի միշտ , կը յուսացի որ գինը բարձրանայ :

Լեղակ : Լս ներկը անշարժութեան մէջ է . Հոլանտայու ապրանքը օխան 120-130 զուռուռ . Պէնկալայինը 115-120 :

Մեխակ	16 ½
Դարսին	16 ½
Հինուոլ ընկոյզ	52-56
Քափուր	80
Կոճապղպեղ	3 ½
Թէյ , կանաչ	40-65
Նուշ քաղցր	7 ½
Կոզի Ուսկիայի	9-9 ½
Խաւեար սև	15-16
» կարմիր	6
Ռում , կալօն 1000 տիրէմ	7 ½-8
Լնազ , խանթարը	510-515
Երկաթ	54-56
Կապար	138-140
Բամպակ մանած Լնդղիայի ,	
Թիւ 12-20 օխան	13 ½
» 16-24 »	14 ½
» 20-30 »	15 ½

Լնաուոլու ապրանքները՝ ողջ գրամով :	
Բամպակ Սոպուճայի խանթարը	200-208
Վրքաղած	182-190
Խաւապա	200-210
Խնրիս Պայքնտըր	175-180
Տորոն Պախըրու . կուգէի միշտ	255-260
Խալաճըրի	220-240
Խարամանու	230-240
Կէօրտէսի	220-225
Մեղրամու . շատ կուգէի	1030-1100
Կապաւտակի մորթ , կուգէի . այս շաբաթ որքան ապրանք կար նէ քաղաքիս մէջը բոլորը ծախեցաւ . բանած առաջին տեսակը՝ 100 հատը 430 զուռուռ . երկրորդը՝ 280 :	

Եղան մորթ	օխան 6 ½-6 ¾
Ղէհրի . շատ ծախեցաւ	» 16-19
Հին պղինձ	» 12 ½

Մեռաք : Պրուսայու ապրանքը մեծ անշարժութեան մէջ է , փոխանակութիւնները բարձրանալուն համար . վաճառական մը 30 պալեա գինեյ , թէֆէն 240 զուռուռ . մէշուոլու կարծէ 320 զուռուռ . Պարեամպօլուինը՝ 135-140 օխան :

Քիթրէ , առաջին տեսակ տերեւ	28-29
Երկրորդը	14-16
Լֆիօն . չէքին 250 տիրէմ	83
Սուսամ Պօլոյ քիլէն	38

Փալամուտ : Հատ կուգէի , ու գրեթէ ապրանք չի մնաց . խանթարը՝ 120-140 :

Ձէթ : Լնշարժութեան մէջ է . ու գիները՝ ինչուան նաւը աւանդելու պայմանով 195-205 ըստ տեսակին :

Լստիճանք բարեխառնութեան Օմիւռնիոյ , դիտեալ 'ի միջօրէի և եղեալ ըստ բաժանման Ուսուրի :

		Ի ստուերի :		Հարեու :	
Ուրաթ	26	փետրվար + 11	ստտիճան	15 ½	սս
Հաբաթ	27	» + 11	»	20 ¾	»
Կիւրակէ	28	» + 10	»	00	»
Լորկուաբաթի	1	Մարտ + 12	»	00	»
Լորքաբաթի	2	» + 11	»	00	»
Չորեքաբաթի	3	» + 11 ½	»	19 ½	»
Հինգաբաթի	4	» + 11 ½	»	19	»

ՓՈՒՆԵՆԿՈՒԹԻՒՆՐ

Կոստանդնուպօլիս , 3 Մարտ :

Լօնտա	122
Մարսիլիա	190-192
Թրեստ	495
Լիւբօրնօ	161-161 ½

Օմիւռնիա , 5 Մարտ :

Լօնտա	125 ½
Մարսիլիա	196
Թրեստ	500-502
Հոլանտա	
Լիւբօրնօ	
Կոստանդնուպօլիս	

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հնորհաց և նշանաց և խորհրդոց Վրխտոսական սուրբ Լիւղեցոյ :

Գեղեցիկ և համառօտ բացատրութեամբ , յօրինեալ 'ի Վերապատիւ Մատթէոս Լեք Լպիսկոպոսէ Օմիւռնիոյ :

Կըծախի Իզմիր Սերոպեան Սարժարանը , գին՝ կազմածին , 8 զուռուռ :

Պօլիս՝ Վէսուէ քեհեայի փողոցը Վիլճանճի Պ. Մարկոսի ու Կիւրճեան Պ. Ստեփանի մաղաղան . հոն կը ծախուի նմանապէս Իզմիր տպած Սաղմոս , Վերական Հեգերէն ու Վրխտոնեական :

ԱՐԴԱՂՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ . Եւ Օրագիրը շաբաթը անգամ մը կը տպուի :

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 զուռուռ է կանիկ (փէշին) . ով որ ուղէ կրնայ ստորագրուիլ :

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը :

Պօլիս՝ երկրորդ խանը Սոմճեանց Սկրտիւ աղային գրատունը :

Պուրտա՝ Վապաքճեան Սատթէոս ու Վրիգոր աղայից մաղաղան :

Լեքքսանդրիա՝ Լեղաղանեան Կարապետ աղային մաղաղան :

Գահրէ՝ Լեղաղանեանց մահտեսի Լեքքսան աղային գրատունը :

Հոպպէ՝ Սրապիոնեան աղայ Հակոբին գրատունը :

Թրեստ՝ Լեքքեան Վրիգոր աղային գրատունը :

Լորդու՝ Սաղաղանց Հարութիւն աղային մաղաղան Լէն Խաւապեան Ղազար աղային տունը :

Լաւ՝ Պըլըքըքեան աղայ եղբարց մաղաղան :

Պաղտատ՝ Լնդղիոյ առաջին թարգման աղայ Խաչիկին տունը :

Գաւրէ՝ Հիրմաղանեան Սարգանեանց աղայ Գալուստին վաճառատունը :

Թէհրան՝ Լապքեղանց Թադէոս Խանին բնակարանը :

Սպահան՝ Լմերեանց աղայ Լմերեանի վաճառատունը : Պոմպա՝ յարգի պարոնաց Լեղանուր օրգուց և ընկերաց վաճառատունը :

Սիւկափոր ու Պաղապիա՝ յարգի պարոնաց Սեթ եղբարց գրատունը :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ՊԼՊՈՆԵՆ